

Prof. dr hab. Janusz Skowron
Wydział Instrumentalny, Katedra Fortepianu
Akademii Muzycznej w Krakowie
Sztuki muzyczne, Instrumentalistyka

Kraków dn. 6 kwietnia 2021 r.

Recenzja pracy doktorskiej pana mgr. Wojciecha Kopczaka

Zlecniodawca recenzji:

Akademia Muzyczna im. Grażyny i Kiejstuta Bacewiczów w Łodzi.

Dotyczy:

Uchwały Rady Wydziału Fortepianu, Organów, Klawesynu, Muzyki Dawnej i Jazzu AM w Łodzi nr 21/II/2018/2019 podjętej na posiedzeniu w dniu 9 stycznia 2019 r. w sprawie:

- wszczęcia na wniosek mgr. Wojciecha Kopczaka przewodu doktorskiego w dyscyplinie artystycznej instrumentalistyka.
- wyznaczenia mojej osoby recenzentem.

W świetle ustawy z dnia 14.03.2003 roku (t.j. Dz.U 2016, poz. 882 z późn. zm.) i zgodnie z Rozporządzeniem z dnia 26 września 2016 r. (Dz.U.2016, poz.1586 z późn. zm.). Rada Wydziału Fortepianu, Organów, Klawesynu, Muzyki Dawnej i Jazzu AM w Łodzi posiadała uprawnienia do prowadzenia przewodu doktorskiego na stopień doktora w dziedzinie sztuk muzycznych w dyscyplinie artystycznej instrumentalistyka.

Do nadesłanego mi przez J.M. Rektora AM w Łodzi, panią prof. AM Elżbietę Aleksandrowicz pisma z dnia 4 lutego 2021 roku, informującego o wszczęciu przewodu doktorskiego i wyznaczeniu mej osoby na recenzenta pracy doktorskiej pana **mgr. Wojciecha Kopczaka pt. „Emanuel Kania (1827-1887) – wybrane utwory fortepianowe. Inspiracje dziełami twórców współczesnych kompozytorowi a próba stworzenia własnego języka muzycznego”** została dołączona stosowna dokumentacja.

Niniejszym stwierdzam, że w świetle Ustawy z dnia 14 marca 2003 roku art. 14 ust.2 pkt. 2, Rada Wydziału podjęła prawomocną uchwałę o wszczęciu przewodu doktorskiego w dziedzinie sztuk muzycznych, w dyscyplinie artystycznej instrumentalistyka oraz wyznaczeniu mej osoby na recenzenta pracy doktorskiej pana mgr. Wojciecha Kopczaka.

Podstawowe dane o Kandydacie:

Pan mgr Wojciech Kopczak rozpoczął swoją edukację muzyczną w r. 1985 w Państwowej Szkole Muzycznej I i II st. w Opolu, w klasie fortepianu prof. Celine Hellerowej. Następnie w latach 1996-2001 odbył studia pianistyczne w Akademii Muzycznej w Katowicach pod kierunkiem prof. Józefa Stompla.

Ich konsekwencją był staż podyplomowy (2002 r.) w Europejskim Centrum Pianistycznym w Brukseli w klasie fortepianu prof. Jean-Claude Eynden'a.

Brał udział w Międzynarodowych Kursach Muzycznych w St. Johann i Bad Leonfelden w Austrii (1997, 1999) pod kierunkiem prof. Kathariny Polyzoides w Berlinie (2000, 2001), prowadzonych przez prof. Klauza Hellwiga i w Głucholazach (1991-1996).

Doktorant może pochwalić się osiągnięciami na konkursach pianistycznych rangi ogólnopolskiej i międzynarodowej:

- Wyróżnienie na I Ogólnopolskim Konkursie Pianistycznym im. I. J. Paderewskiego w Piotrkowie Trybunalskim w 1991 r.
- I nagroda w Ogólnopolskich Przesłuchaniach Uczniów Szkół Muzycznych II st. w Warszawie w 1994 r.
- Nagroda I stopnia na festiwalu Młodych Pianistów w Siedlcach w 1994 r.
- Stypendium Krajowego Funduszu na Rzecz Dzieci w latach 1994-1995
- Stypendium Fundacji Chopina w Brukseli w r. 2002

Dokonał nagrań płytowych:

1996 F. Chopin: Rondo a la Krakowiak op. 14 z towarzyszeniem orkiestry symfonicznej PSM II st. w Opolu z okazji jubileuszu 50-lecia szkoły

1999 F. Chopin: Koncert fortepianowy f-moll op. 21 z towarzyszeniem Młodzieżowej Orkiestry Symfonicznej Nadrenii-Palatynatu pod dyrekcją Maihaela Luiga. Nagranie zostało zrealizowane w studio koncertowym Polskiego Radia we Wrocławiu i wydane przez wytwórnię „Ars Palatina”

Wartym odnotowania jest fakt ukończenia przez pana mgr. Wojciecha Kopczaka kursu języka japońskiego, co potwierdza stosownym zaświadczeniem.

OCENA PRACY DOKTORSKIEJ

Praca doktorska mgr. Wojciecha Kopczaka pt. ***„Emanuel Kania (1827-1887) – wybrane utwory fortepianowe. Inspiracje dziełami twórców współczesnych kompozytorowi a próba stworzenia własnego języka muzycznego”*** składa się z dzieła artystycznego zarejestrowanego na płycie CD i jego opisu, co stanowi logicznie przemyślaną,

spójną i uzupełniającą się całość, odzwierciedlającą naukowo-artystyczne zainteresowania i pasję Doktoranta.

Na płycie CD utrwalono następujące utwory fortepianowe Emanuela Kani:

- Trois Etudes caracteristiques op. 6

1. Nr 1 Le soir-Romance
2. Nr 2 La nuit-Ballade
3. Nr 3 Le matin-Chanson

4. Grande Polonaise op. 17

-Trois Chants sans paroles op. 25

5. Nr. 1 Au printemps
6. Nr. 2 L'attende
7. Nr. 3 Reverie

8. Mazurka op. 29

9. Etude de Concert op. 31

10. Fantaisie sur l'opera "Paria" de S. Moniuszko op. 37

Nagrania dokonano w dniach 1-3 i 23 maja 2020 w Sali Koncertowej im. Stanisława Śmiełowskiego w Państwowej Szkole Muzycznej I i II stopnia im. Fryderyka Chopina w Opolu na fortepianie marki Steinway

Muszę szczerze przyznać, że z nazwiskiem Emanuela Kani zetknąłem się tylko raz, dawno temu, słuchając jakichś jego pieśni z towarzyszeniem fortepianu. Z tym większym więc zainteresowaniem podszedłem do wysłuchania i poznania utworów fortepianowych kompozytora, zarejestrowanych na nośniku elektronicznym (płyta CD) przez Doktoranta.

Nie czuję się upoważniony do oceny wartości artystycznej kompozycji, ale sformułowane w tytule zagadnienie „... inspiracja dziełami współczesnych kompozytorów a próba stworzenia własnego języka muzycznego” niejako rzutuje na odbiór i przesłanie tej muzyki w odniesieniu do spuścizny literatury fortepianowej mistrzów Romantyzmu. Nagrane na płycie utwory wydają się być raczej dość zachowawcze, zarówno w zakresie zastosowanych technik kompozytorskich jak i środków pianistycznych.

Tym trudniejsze więc zadanie postawił przed sobą pan mgr Wojciech Kopczak.

Ale podjęte wyzwanie niesie w sobie ogromną wartość, wnosząc cenny wkład w budowę i rozwój tożsamości polskiej kultury. Nie chodzi mi tutaj tylko o wartość czysto historyczno-kronikarską, opisującą miejsce w muzyce XIX wieku, lecz przede wszystkim o archiwizację nagrań twórczości tego prawie zapomnianego kompozytora, którego utworów fortepianowych do tej pory nie utrwalono na płytach.

I za podjęcie się tego wyzwania należy się duże uznanie Doktorantowi.

Grę Pana mgr. Kopczaka cechuje przekonujący warsztat wykonawczy, opierający się na klarowności artykulacyjnej, czystości pedalizacji, logice prowadzenia narracji, prawidłowości muzycznego odczytu partytury, zrozumieniu stylistyki.

Dokonane nagrania pozostawiają jednak pewien niedosyt skonstruowania dynamicznego i konstruowania szeroko pojętej, większej przestrzeni muzycznej, co w przełożeniu na ekspresję mogłoby wzbogacić wartość artystyczną utworów. Nie czynię z tego powodu zarzutu wykonawcy, być może wynika to z technicznych ograniczeń w rejestracji dźwięku. Oczekiwałam również niekiedy większej swobody, elastyczności i wyobraźni w operowaniu czasem muzycznym, większego imperatywu własnego w tej cienkiej materii. Wyrafinowanie tego czynnika muzycznego, wspólnie ze zróżnicowanym kolorystycznie i wyrazowo brzmieniem, kształtuje i wzbogaca oblicze artystyczne interpretacji, dodając jej znamion pewnej indywidualności.

W tryptyku op. 6, pierwsza etiuda – *Wieczór - Romanze*, przekonuje dbałością o ładny, nokturnowy dźwięk, właściwymi proporcjami linii melodycznej do partii akompaniamentu, grą *semplice*, w moim odczuciu bardzo trafnie podkreślającą dyskretny urok, a jednocześnie pozwalającą uniknąć banalności, choć np. dointerpretowanie wyrazowe *sostenuto a piacere* z dwiema fermatami wymagałoby bardziej wyrafinowanego operowania czasem, a w części *poco animato quasi recitando* oczekiwałam więcej imperatywu wewnętrznego i „gorętszej temperatury” emocji.

W etiudzie nr 2 – *Ballade*, odczucie i wymowa *agitato molto* są oczywiście wartościami subiektywnymi, jednakże mam wrażenie, że bardziej przekonująca gradacja dynamiki „*mf*” „*f*”, „*p*” i „*pp*”, czy też „*ppp*” w końcowym epizodzie, przy jednocześnie naturalnym, ale swobodniejszym prowadzeniu melodii w lewej ręce, wzbogaciłyby kolorystykę tego utworu.

Chanson ponownie wzbudza zainteresowanie słuchacza wyrazistym prowadzeniem linii melodycznej, dbałością o kształt i barwę dźwięku, interpretacją *semplice*, która mogłaby wyraziściej ewoluować w kierunku większej „burzliwości” części finałowej *risoluto e marcatisimo, con tutta la forza sin al fine*.

Polonez op. 17, nawiązujący w założeniu do *Poloneza* As-dur op. 53 Chopina wydaje się być dziełem bardzo spójnym w swojej budowie, a jednocześnie zróżnicowanym emocjonalnie. Pianista dobrze wyczuwa *maestoso*, tak przecież charakterystyczne dla tego gatunku, może czasami motywy ósemki z dwiema szesnastkami są zbyt jednolicie i jednostajnie „podcinane”. Również w tym utworze oczekiwałam większego skonstruowania dynamicznego i bardziej przekonującego, osobistego odczytu *dolente*, czy też *ritardando*.

Pieśń op. 25/1 będąca nawiązaniem do Pieśni bez słów Mendelssohna, ponownie przekonuje mnie ładnym dźwiękiem, prowadzeniem głosu solowego *semplice*, w którym to stylu pianista bardzo dobrze potrafi podkreślić charakter ekspresji, może w kilku miejscach interpretacja mogłaby być bardziej kreatywna w zakresie odczytu krótkich *crescendo* i „*rfz*”, gradacji emocjonalnych (częściowo związanych z większym skonstruowaniem *p* i *f*), czy też dyskretniejszego akompaniamentu.

Interpretacja pieśni *Oczekiwanie* op. 25/2 trafnie oddaje rytmiczny, taneczny i radosny charakter utworu, z pewnością momentami odrobinę lżejsza gra by jej nie zaszkodziła. W trzeciej pieśni z tego opusu pod tytułem *Marzenie*, pianista we właściwy sposób odczytuje ekspresję zawartą w utworze, szczególnie we fragmentach o większym nasileniu dynamicznym – emocjonalnym. Mając oczywiście czysto subiektywne oczekiwania, stosowałbym czasem więcej gry *rubato*, operując czasem muzycznym, jednocześnie poszukując bardziej wysublimowanych jakości brzmienia, próbowałbym jeszcze finezyjniej „odrealnić” materię dźwiękową „ulotnych” epizodów.

Wykonaniem, które najgłębiej ze wszystkich do mnie przemawia, jest interpretacja *Mazurka* op. 29. Pianista nadał mu indywidualny klimat, uchwycił niuanse stylistyczne,

szerszą perspektywę ekspresyjną, subtelnie operując czasem muzycznym oddał stany emocjonalne pewnej melancholii i zadumy. Zaimponował mi imperatywem; dyskretnym, ale wysmakowanym. Uczynił z tego utworu wyrafinowaną miniaturę.

W Etiudzie koncertowej przekonuje dbałość o plany, o prowadzenie linii melodycznej, może czasami pozostawia niedosyt lekkości kaprysu, lżejszej artykulacji, może żywszego tempa (oczywiście subiektywne odczucie). Unikałbym też nadmiaru jednakowo przewidywalnych *ritardando* w tych samych zwrotach melodycznych, ogranicza bowiem rozwój myśli muzycznej na dłuższych odcinkach.

Fantazja op. 37 stawia przed wykonawcą chyba największe wyzwanie, zarówno techniczne jak i artystyczne. Odnoszę wrażenie, że nie jest ona konstrukcyjnie spójną formą i w palcach pianisty spoczywa zadanie próby scalenia jej, przy całej odmienności wyrazowej poszczególnych części, w jeden artystycznie przekonujący monolit. Zarówno w *Lento a capriccio*, nawiązującym do lisztowskich rapsodii, jak i w *Andante* pianista we właściwy sposób odczytał intencje kompozytora i oddał ich charakter. W *Moderato* zabrakło mi trochę narastającego w *stretto* napięcia prowadzącego do *Larghetto*. *L'istesso tempo* grane jest sprawnie, może oczekiwałam w nim trochę więcej inwencji w prowadzeniu linii melodycznej *marcato il canto*, która sprawia wrażenie podporządkowanej szybkim przebiegom prawej ręki. Odnoszę też wrażenie, że wykonanie *Molto agitato* z większym temperamentem i żarliwością, dodałoby następującemu, właściwie stylistycznie odczytanemu marszowi, jeszcze bardziej przekonującego charakteru.

Reasumując dokonane nagrania należy stwierdzić, że kompozytor znalazł w osobie Doktoranta rzetelnego, wnikliwego wykonawcę, który wykorzystując swój warsztat pianistyczny, z zapisu nutowego prawidłowo odczytuje intencje twórcy i bez względu na wyrażone przeze mnie subiektywne odczucia, tworzy przekonującą interpretację. Godnym podkreślenia jest fakt, że pan mgr Wojciech Kopczak do bardzo porządnie przygotowanej dokumentacji dołączył partytury zarejestrowanych na płycie utworów, co znacząco ułatwiło zgłębienie kompozycji i wnikliwszą analizę artystyczną zaprezentowanych wykonań.

Część opisowa pracy doktorskiej mgr. Wojciecha Kopczaka, bardzo dobrze opracowana pod względem merytorycznym, w sposób logiczny i klarowny prezentuje wyniki badań i rozważań Doktoranta, wnikliwie, analitycznie i wyczerpująco omawiając podjętą tematykę. Za *motto* tych przemyśleń można uznać własne słowa autora: „...temat pracy wynika z potrzeby zbadania, czy Kania, będąc pod wpływem bogatej działalności współczesnych mu kompozytorów romantycznych, stworzył własny język muzyczny, czy jedynie powielał wzorce wykreowane przez innych”.

Rozważania Doktoranta ujęte są w następującej formie:

We Wprowadzeniu autor wyjaśnia powody zainteresowania się tą tematyką.

W Rozdziale I poznajemy Emanuela Kanię; najważniejsze fakty z jego życiorysu, jako pianisty, kompozytora, pedagoga, jak również popularyzatora muzyki, krytyka muzycznego i recenzenta.

Rozdział II poświęcony jest przedstawieniu sylwetek tych kompozytorów, którzy zdaniem autora wywarli największy wpływ na proces powstawania utworów fortepianowych, a także stanowi próbę wpisania twórczości Kani w kontekst osiągnięć kompozytorskich mistrzów epoki.

W Rozdziale III autor metodą analizy porównawczej utworów z dziełami innych kompozytorów, bada zagadnienie oryginalności języka muzycznego Kani pod kątem podobieństw i różnic.

W Podsumowaniu Doktorant dokonuje syntezy wniosków wypływających z badań, przemyśleń i rozważań, w kontekście tematu rozprawy.

Na szczególne podkreślenie zasługuje niezwykle, jak na temat pracy, bogata bibliografia. Autor korzysta ze źródeł książkowych, czasopism, zeszytów naukowych, streszczeń, witryn internetowych, a wyobrażam sobie, że nie było łatwo do nich dotrzeć. Bogata szata graficzna, zamieszczone zdjęcia i przykłady muzyczne, naukowy język, którym posługuje się Doktorant, nie budzą najmniejszych zastrzeżeń. Część opisowa wystawia autorowi świadectwo wielkiej pasji i zaangażowania w podjętą tematykę, a wnikliwość i skrupulatność badań i analiz stanowią o kompletności rozprawy.

Konkluzja

Reasumując stwierdzam, że praca doktorska mgr. Wojciecha Kopczaka stanowi odzwierciedlenie Jego naukowych i artystycznych zainteresowań. Jest ona wynikiem dociekliwych badań i głębokich przemyśleń nad przesłaniem sformułowanym w temacie. Dzięki użyciu właściwej metodologii oraz sztuce pianistycznej wyczerpująco rozwiązuje prezentowaną tematykę. Wzbogaca tym samym polską literaturę pianistyczno-wykonawczą oraz stanowi znaczący wkład w rozwój dziedziny reprezentowanej przez Doktoranta, jak i całej dziedziny sztuk muzycznych.

Niniejszym stwierdzam, że Doktorant wykazał się dogłębną wiedzą teoretyczną, a także umiejętnościami do prowadzenia samodzielnej pracy artystycznej. W ten sposób rozwiązał założone zagadnienia artystyczne i spełnił wymagania art. 13 ust 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku oraz z dnia 03 października 2014 roku (Dz.U. z 2014 poz.1383) (z późniejszymi zmianami).

Pracę mgr. Wojciecha Kopczaka przyjmuję.

Janusz Skowron